

De moord op Margaret Thatcher

Van Hilary Mantel zijn verschenen:

Wolf Hall

Het boek Henry

Een veiliger oord

De geest geven

Acht maanden in de Gazastraat

Liefde verkennen

De spiegel & het licht

De moord op Margaret Thatcher

Hilary Mantel (1952) schrijft korte verhalen, essays en romans. Haar prijzenkast puilt uit, voor zowel *Wolf Hall* als *Het boek Henry* ontving ze de Man Booker Prize, een unicum. Samen met *De spiegel & het licht* is de Cromwell-trilogie een project van vijftien jaar schrijven geweest. Aan de verfilming van het laatste deel wordt gewerkt en in opdracht van de BBC is ook een documentaire gemaakt over leven en werk van Hilary Mantel.

HILARY MANTEL

De moord op Margaret Thatcher

en andere verhalen

Vertaald door Ine Willems

MERIDIAAN
UITGEVERS

2020

In deze uitgave is ook het verhaal 'Nadine met veertig'
opgenomen, dat eerder verscheen in *Granta* nr 56, winter 1996

Eerste druk mei 2015

Tweede druk december 2020

© Tertius Enterprises Ltd 2014, 2020

© 2015, 2020 Nederlandse vertaling Ine Willems

Oorspronkelijke titel *The Assassination of Margaret Thatcher*,
inclusief 'The School of English'

Oorspronkelijke uitgave Fourth Estate

Omslagontwerp Nanja Toebak

Omslagfoto Tessa Posthuma de Boer

Foto van de auteur © Els Zweerink

Typografie Wim ten Brinke

Druk- en bindwerk Wilco, Amersfoort

ISBN 978 94 93169 33 3

NUR 304

www.meridiaanuitgevers.com

 @meridiaanuitgevers

 @meridiaanboeken

 @MeridiaanBoeken

LinkedIn Meridiaan Uitgevers

Voor Bill Hamilton, de man uit William IV Street:
dertig jaar verder, in dank

Inhoud

Sorry dat ik stoor 9

Komma 37

Hartsgeheim 55

Wintertrip 63

Harley Street 73

Wegens mishandeling 93

Hoe herken ik u? 107

Op een gegeven moment houdt het hart er
gewoon mee op 133

Eindpunt 151

Het Engelse instituut 159

Nadine met veertig 193

De moord op Margaret Thatcher: 6 augustus 1983 201

Sorry dat ik stoor

In die dagen ging de bel niet vaak en als hij ging, trok ik me terug in de diepten van het huis. Alleen als het bellen aanhield, sloop ik over de tapijten en door de vertrekken naar de voordeur met zijn spiekgaatje. We waren liefhebber van grendels en luiken, nachtsloten en stiftcilinders, deurkettingen en ramen met tralies ervoor die hoog in de muur zaten. Door het spiekgaatje zag ik een geagiteerde man in een gekreukt zilvergrijs pak: rond de dertig, oosters. Hij had een stap terug gedaan van de deur en keek om zich heen, eerst naar de dichte deur tegenover de onze, toen naar de stoffige marmeren trap. Hij beklopte zijn zakken, haalde er een verfrommelde zakdoek uit en wreef ermee over zijn gezicht. Hij zag er zo wanhopig uit dat zijn zweet tranen hadden kunnen zijn. Ik deed open.

Meteen stak hij zijn handen op als om te laten zien dat hij ongewapend was, zijn zakdoek een slaphangende witte vlag. 'Mevrouw!' Schrikwekkend bleek moet ik hebben gezien in het licht dat beweeglijke schaduwvlekken op de betegelde wanden wierp. Maar hij ademde diep in, rukte aan zijn slodderige colbertje, haalde een hand door zijn haar en toverde zijn visitekaartje tevoorschijn. 'Mohammad Idjaaz. Import-export. Sorry dat ik uw middag zo

verstoor. Ik ben helemaal verdwaald. Mag ik alstublieft gebruikmaken van uw telefoon?’

Ik stapte opzij om hem binnen te laten. Ongetwijfeld glimlachte ik. Gezien het vervolg moet ik aannemen dat ik glimlachte. ‘Natuurlijk. Als die het wil doen vandaag.’

Ik liep voor hem uit en hij kwam al pratend achter me aan: een belangrijke deal, hij had hem bijna gesloten, nu doorpakken met persoonlijk onderhoud, de tijd die – hij schoof zijn mouw terug en raadpleegde een nep-Rolux – de tijd die drong; hij had het adres – weer beklopte hij zijn zakken – maar kantoor niet waar het had moeten zijn. Hij sprak rad Arabisch aan de telefoon, vloeiend, agressief, trok zijn wenkbrauwen op, schudde ten slotte het hoofd; hij legde de hoorn op de haak, keek even spijtig naar de telefoon, toen met een wrange glimlach naar mij. Een zwakke mond, dacht ik. Een man die net niet knap was: slank, vaal, gemakkelijk van zijn stuk gebracht. ‘Mevrouw, ik ben u zeer verplicht,’ zei hij. ‘Nu moet ik snel verder.’

Ik wilde hem... wát aanbieden? Een minuutje in de badkamer? Een sanitaire stop? Ik had geen idee hoe ik het moest verwoorden. Het absurde ‘kattenwas’ schoot door mijn hoofd. Maar hij was al op weg naar de deur, al dacht ik niet (gezien de manier waarop het telefoontje was verlopen) dat ze op zijn bestemming net zo stonden te trap-pelen om hem te spreken als hij om hen te spreken. ‘Die krankzinnige stad,’ zei hij. ‘Altijd zijn ze straten aan het opbreken en verleggen. Nogmaals sorry, het spijt me echt dat ik zo kom binnenvallen.’ In de hal schoot zijn blik weer naar links en rechts en de trap op. ‘Alleen de Britten zul-

len je ooit helpen.' Hij ging schielijk de hal door en wrikte de buitenvoordeur met zijn zware siersmeedijzeren scherm open, waardoor hij heel even het gedempte geraas binnenliet van het verkeer op Medina Road. De deur zwaaide terug; hij was weg. Discreet sloot ik de binnenvoordeur en verdween in de drukkende stilte. De airco raltelde als een oud-familielid met een losse rochel. Insecticide hing zwaar in de lucht; soms liep ik al sprayend door het huis, en dan daalden lichte nevelflarden als sluiers om me heen. Ik hervatte Les Vijf van mijn leerboek en cassettebandje: *Ik woon in Djedda. Ik heb het druk vandaag. God sta u bij!*

Toen mijn man die middag thuiskwam, zei ik: 'Er kwam een verdwaalde man aan de deur. Een Pakistaan. Zakenman. Ik heb hem binnengelaten zodat hij kon bellen.'

Mijn man zei niets. De airco gierde. Hij stapte in de douche nadat hij die van kakkerlakken had ontdaan. Kwam er druipnat en naakt weer uit, ging op bed liggen, staarde naar het plafond. De volgende dag gooide ik het visitekaartje in de prullenbak.

's Middags ging opnieuw de bel. Idjaaz was teruggekomen, om zich te verontschuldigen, uitleg te geven, me te bedanken dat ik hem had gered. Ik maakte een kop oploskoffie voor hem, en hij ging zitten en vertelde over zichzelf.

Dat was in juni 1983. Ik was toen zes maanden in Saoedi-Arabië. Mijn man werkte voor een geologisch adviesbureau uit Toronto en was door het bedrijf gedetacheerd bij

het ministerie van Petroleum en Mineraalgrondstoffen. De meesten van zijn collega's waren ondergebracht in 'gezinscompounds' in allerlei soorten en maten, maar alleenstaande mannen en kinderloze echtparen zoals wij moesten het doen met wat we konden krijgen. Dit was onze tweede woning. De Amerikaanse vrijgezel die er hiervoor had gezeten, was er in allerijl uit verwijderd. Boven, in dit in vier appartementen opgedeelde complex, woonde een Saoedische ambtenaar met zijn vrouw en baby, het appartement naast hen stond leeg en op de begane grond aan de overkant van de hal woonde een Pakistaanse accountant die de privéboekhouding deed van een minister. De vrijgezel had, wanneer hij het vrouwvolk in de hal of op de trap tegenkwam (de een van top tot teen gehuld in sluiers, de ander deels), hun leven kleur gegeven door 'Hallo!' te roepen. Of misschien zelfs wel 'Hi!'

Er waren geen aanwijzingen voor verdere impertinentie. Maar er was een klacht ingediend en hij verdween en wij kwamen voor hem in de plaats. Naar Saoedische maatstaven was het appartement klein. Het was gestoffeerd met beige tapijt en gebroken wit behang met een nauwelijks waarneembaar golfjespatroon. De ramen waren beveiligd met zware houten rolluiken, die je neerliet door binnen aan een hendel te draaien. Zelfs met de rolluiken open was het er schemerig en moest ik de tl-lampen de hele dag aan laten. De vertrekken werden van elkaar afgesloten door dubbele deuren van donker hout, zo zwaar als het deksel van een doodskist. Het was alsof je in een rouwcentrum woonde, met stapels stalen om je

heen en opportunisten in insectengedaante die zichzelf schroeiden aan de lichten.

Hij had het diploma van een handelshogeschool in Miami, vertelde Idjaaz, en zijn handel, zijn voornaamste handel op het moment, was gebotteld water. Was het gisteren nog tot een akkoord gekomen? Hij reageerde ontwijkend; zo simpel lag het duidelijk niet. Hij wuifde: geef het tijd, geef het tijd.

Ik had nog geen vrienden in deze stad. Het sociale leven, of wat ervoor doorging, speelde zich af bij de mensen thuis: er waren geen bioscopen, geen theaters, geen auditoria. Er waren sportvelden, maar vrouwen mochten er geen gebruik van maken. 'Gemengde' bijeenkomsten waren niet toegestaan. De Saoedi's gingen niet om met buitenlandse werknemers. Ze keken op hen neer als een noodzakelijk kwaad, al stonden witte, Engelssprekende expats bovenaan de pikorde. Andere, zoals bijvoorbeeld Idjaaz, waren 'derdelandsburgers', een etiket dat hen blootstelde aan een keur van onbarmhartigheden, schofferingen en dagelijkse kopzorgen. Indiërs en Pakistanen bemanden winkels en kleinbedrijf. Filipino's werkten op bouwplaatsen. Mannen uit Thailand veegden de straten schoon. Bebaarde Jemenieten zaten voor winkels op het trottoir, met opgetrokken rok en hun harige benen voor zich uit, hun teenslippers centimeters van de voorbijrazende auto's vandaan.

Ik ben getrouwd, zei Idjaaz, en met een Amerikaanse. Je zou haar moeten leren kennen. Misschien, zei hij, mis-

schien kun je iets voor haar doen, weet je wel? Ik kon op zijn hoogst de in Djedda gebruikelijke regeling voor me zien van aan elkaar gekluisterde koppels. Vrouwen konden zich amper bewegen in deze stad; ze hadden geen rijbewijs, en alleen de rijken beschikten over een chauffeur. Elkaar bezoeken moest dus als echtpaar. Ik zag Idjaaz en mijn man geen vrienden worden. Idjaaz was te rusteloos en zenuwachtig. Hij lachte om niets. Hij frunnikte voortdurend aan zijn kraag, hield zijn voeten in de sleetse oxfords geen moment stil, tikte op zijn nep-Rolux, verontschuldigde zich om de haverklap. We wonen onder in de stad bij de haven, zei hij, met mijn broer en schoonzus, alleen is mijn broer op het moment terug naar Miami; en mijn moeder logeert op het moment bij ons; en mijn vrouw uit Amerika, en mijn zoon en mijn dochter, zes jaar, acht jaar. Hij haalde zijn portefeuille tevoorschijn en liet me een vreemd uitziend jongetje met een torenschedel zien: 'Salim.'

Bij zijn vertrek bedankte hij me er nogmaals voor dat ik hem zo gastvrij binnenliet. Tenslotte, zei hij, had hij hijwist-niet-wie kunnen zijn. Maar zo zijn de Britten niet, dat ze meteen het slechtste denken van een vreemdeling in nood. Bij de deur schudde hij me de hand. Zo, dat is dat, dacht ik. Een deel van me dacht erbij: en maar goed ook.

Want je werd altijd geobserveerd, in de gaten gehouden zonder echt te worden gezien of herkend. Om de afstand tussen mijn flat en de hare te overbruggen sloeg mijn Pakistaanse buurvrouw, Yasmin, een sjaal over haar lange

krullen en gluurde om het hoekje van de deur; nerveus, op haar tenen, hopte ze vervolgens over het marmer, op haar qui-vive voor het geval iemand net dát moment zou kiezen om door de zware voordeur beneden binnen te vallen. Soms, wanneer ik me begon te ergeren aan het stof dat onder de deur door naar binnen waaide en zich op het marmer ophoopte, ging ik met een bezem de hal in. Als mijn Saoedische bovenbuurman dan op weg naar zijn auto naar beneden kwam, stapte hij zonder naar me te kijken, met afgewend hoofd, over mijn bezemvegen heen. Hij verleende me onzichtbaarheid, als blijk van respect jegens andermans vrouw.

Ik was er niet zeker van dat Idjaaz me dat respect toonde. Onze situatie was ongewoon en rijp voor misverstanden: ik ontving herenbezoek. Waarschijnlijk dacht hij dat alleen een vrouw die het gevaar opzocht, een vreemde zou binnenlaten. Al kon ik in feite geen gooi doen naar wat hij waarschijnlijk dacht. Maar met zijn handelshogeschool in Miami, met zijn tijd in het Westen moest mijn houding toch eerder wel dan niet normaal aandoen? Nu hij me kende was zijn conversatie ontspannen, vol flauwe grapjes waar hij zelf om lachte; maar ineens was er dan weer het gewiebel met zijn voet, het gefrunnik aan zijn kraag, het getrommel met zijn vingers. Al luisterend naar mijn cassettebandje had ik gemerkt dat zijn probleem in Les Negentien was voorzien: *Ik heb mijn chauffeur het adres gegeven, maar toen we daar aankwamen, was er geen huis te bekennen.* Ik hoopte met mijn nuchtere vriendelijkheid duidelijk te maken wat alleen maar waar was:

dat onze situatie simpel kon zijn omdat ik me volstrekt niet tot hem aangetrokken voelde; zozeer niet zelfs dat ik het gevoel had dat ik me moest verontschuldigen. En daar begon het fout te gaan: met mijn gevoel dat ik het nationale karakter moest uitdragen dat hij me had toebedeeld, en dat ik moest oppassen hem niet te krenken of de vriendschap te weigeren, voor het geval hij dacht dat het was omdat hij een derdelandsburger was.

Want zijn tweede bezoek, en zijn derde, waren een verstoring, een irritatie. Omdat ik in die stad geen keus had, had ik besloten mijn afzondering te koesteren. Ik was indertijd niet in orde en onderworpen aan een strikt medicijnregime dat me helse hoofdpijn bezorgde, me enigszins doof maakte en ervoor zorgde dat ik, ook al had ik trek, geen hap kon eten. Het waren dure medicijnen en ze moesten uit Engeland komen; het bedrijf waar mijn man werkte importeerde ze per koerier. Nieuws hierover lekte uit en de expat-echtgenotes hadden bedacht dat ik vruchtbaarheidsmedicijnen slikte, alleen wist ik dat niet, zodat onze gesprekken een bizar kantje kregen en op mij nogal bedreigend overkwamen. Waarom hadden ze het bij die gelegenheden van gedwongen bedrijfsgezelligheid in vredesnaam steeds over vrouwen die miskramen hadden gehad maar nu met een wolk van een baby in de kinderwagen liepen? Een oudere vrouw vertelde me in vertrouwen dat die twee van haar geadopteerd waren. Ik bekeek ze eens goed en dacht: jezus, waar heb je ze vandaan, uit de dierentuin? Ook mijn Pakistaanse buurvrouw koerde over de telgen die ik vast gauw zou hebben (zij was op de

hoogte van de geruchten, maar ik weet haar hints aan het feit dat ze zwanger was van haar eerste en een lotgenote wilde). Ik zag haar bijna elke ochtend voor een kop koffie en een praatje en bracht haar nogal ferm aan de praat over de islam, wat niet moeilijk was: ze was een geïnformeerde vrouw en gaf graag uitleg. 6 juni: *Twee uur bij mijn buurvrouw gezeten*, staat er in mijn dagboek, *waarin we gevoeglijk de culturele kloof hebben verbreed*.

De volgende dag bracht mijn man vliegtickets en mijn uitreisvisum mee naar huis voor ons allereerste verlof over zeven weken. Donderdag 9 juni: *Grijze haar op mijn hoofd gevonden*. Thuis waren er verkiezingen en we zaten de hele nacht op om naar de uitslagen te luisteren op BBC World Service. Toen we het licht uitdeden danste de ijzeren kruideniersdochter in mijn dromen de horlepijp op de maat van de *Lillibulero*. Vrijdag was een vrije dag, en we sliepen ongestoord door tot de oproep voor het middaggebed. De ramadan begon. Woensdag 15 juni: *The Twyborn Affair gelezen en nu en dan overgegeven*.

Op de zestiende vertrokken onze burens van de overkant van de hal in wit gehuld op pelgrimstocht. Ze belden bij ons aan voor ze gingen: Kunnen we iets voor jullie meebrengen uit Mekka? 19 juni verplaatste ik in een razend verlangen naar verandering al het meubilair in de zitkamer en tekende op: *niet per se een verbetering*. Ik schrijf dat ik ten prooi val aan *onplezierige gedachten die zich niet laten wegdrucken*, maar zeg er niet bij welke. Ik beschrijf mezelf als *koortsig, misselijk en somber*. Omstreeks 4 juli moet ik beter in mijn vel hebben gezeten, want onder het

strijken luisterde ik naar de *Eroïca*. Op de ochtend van 10 juli stond ik als eerste op, zette koffie en ging naar de zitkamer, waar ik tot de ontdekking kwam dat het meubilair had geprobeerd zichzelf op zijn oude plek terug te zetten. Een leunstoel helde naar links alsof hij een dronkenmansdans deed: aan de ene kant stond hij op het tapijt, maar aan de andere had hij één poot in de lucht en bewaarde met de andere een wankel evenwicht op de rand van een petieterig prullenmandje. Met open mond schoot ik terug naar de slaapkamer. Het was de dag van het Suikerfeest, mijn man was vrij en nog maar half wakker. Ik brabbelde iets. Zwijgend kwam hij uit bed, zette zijn bril op en liep achter me aan. In de deuropening van de zitkamer bleef hij staan. Hij keek om zich heen en zei zonder aarzelen dat hij er niets mee van doen had. Hij draaide zich om naar de badkamer. Ik hoorde hem de deur dichtdoen, de kakkerlakken vervloeken, de douche aanzetten. Later zei ik: Volgens mij slaapwandel ik. Zou dat het zijn, denk je? Denk je dat ik het zelf heb gedaan? 12 juli: *opnieuw de executiedroom*.

Het probleem was: Idjaaz wist dat ik thuis was. (Hoe kon ik níét thuis zijn?) Op een middag liet ik hem in de hal staan terwijl hij keer op keer op de bel drukte. De keer daarna, toen ik hem wel binnenliet, vroeg hij waar ik was geweest. Toen ik zei: 'Ach sorry, ik zal bij mijn buurvrouw hebben gezeten,' kon ik zien dat hij me niet geloofde, en hij keek me zo verdrietig aan dat mijn hart naar hem uitging. Djedda vrát aan hem, verzuurde hem, en hij miste Amerika, zei hij, hij miste zijn bezoeken aan Londen, hij

moest snel weer eens gaan, een korte vakantie nemen; wanneer gingen wij met verlof, misschien konden we elkaar treffen? Ik legde uit dat ik niet in Londen woonde, wat hem verbaasde; hij leek te denken dat het een smoes was, net als toen ik niet aan de deur was gekomen. 'Want ik kan een uitreisvisum regelen,' zei hij nogmaals. 'Treffen we elkaar daar. Zonder al deze...' Hij gebaarde naar de deuren als doodskistdeksels, het zware, eigengereide meubilair.

Hij maakte me aan het lachen die dag met zijn verhaal over zijn eerste vriendin, zijn Amerikaanse vriendin met de bijnaam Patches. Ik kon me gemakkelijk een voorstelling van haar maken: hoe ze hem, onbeschroomd en zongebruind, op een dag had verrast door haar topje uit te trekken, hem haar blote borsten onder de neus te houden en een einde te maken aan zijn overjarige maagdelijkheid. De vrees die hem had bevangen, de angst om haar aan te raken... zijn beschamende prestatie... hij sloeg zich voor de kop bij de herinnering. Ik was betoverd, denk ik. Hoe vaak vertelt een man dit soort dingen nu? Ik vertelde het aan mijn man om hem aan het lachen te maken, maar hij lachte niet. Vaak ruimde ik de kakkerlakken voor hem op met de stofzuiger voordat hij thuiskwam van het ministerie. Hij wierp zijn kleren af en verdween. Ik hoorde de plens van de douche. *Les Negentien: Bent u getrouwd? Ja, mijn vrouw is meegekomen; daar staat ze, in de hoek van de kamer.* Ik stelde me de kakkerlakken voor, zwart en hulpeloos in de stofzuigerzak.

Ik ging weer aan de eettafel zitten, waaraan ik een ko-

medie schreef. Het was een geheime bezigheid, een die ik nooit noemde tegenover de expat-echtgenotes en maar amper toegaf aan mezelf. Ik pende door onder het licht van de tl-buizen tot het tijd was om met de auto op boodschappen uit te gaan. Je moest je boodschappen doen tussen avond- en nachtgebed; de rolluiken van de winkels sloegen bij de eerste oproep neer, en timede je het verkeer, dan zat je binnen gevangen, of buiten in de vochtige hitte van het parkeerterrein. In de winkelcentra werd gepatrouilleerd door vrijwilligers van het Comité ter Bevordering van Deugd en Bestrijding van het Kwaad.

Eind juli kwam Idjaaz met zijn gezin op de thee. Mary-Beth was een kleine vrouw, maar leek bol te staan onder de huid; futloos, sproetig, een vervaalde roodharige die in zichzelf gekeerd leek, niet gewend aan conversatie. Een zwijgende dochter met ogen als zwarte sterren was voor de visite opgedoft in een witte jurk met kant en ruches. De torenschedelige Salim was met zijn zes jaar zijn babyvet kwijt en zijn bewegingen waren voorzichtig, alsof zijn botten zomaar konden breken. Zijn blik was oplettend; Mary-Beth keek me nauwelijks aan. Wat had Idjaaz haar verteld? Dat hij haar mee op bezoek nam bij een vrouw die min of meer was zoals hij háár zou willen? Het was een onzalige middag. Ik kan me er alleen doorheen hebben geslagen omdat ik popelde van verwachting; mijn koffers stonden gepakt voor onze vlucht naar huis. Een dag eerder, toen ik naar de logeerkamer was gegaan, waar ik mijn kleren had liggen, had ik opnieuw een verontrustende aanblik te verwerken gekregen. De deuren van de in-

bouwkleerkast, al even groot en zwaar als de andere doodskistdeksels, hingen half uit hun hengsels en steunden alleen nog op de onderste scharnieren, zodat ze vanboven klapperden als de vleugels van een gammele vlieg-machine.

Op 1 augustus vertrokken we in een onweersbui van King Abdulaziz International Airport voor een woelige vlucht. Ik was nieuwsgierig naar Mary-Beth en terwijl één deel van mij hoopte haar weer te zien, hoopte een ander dat zij en Idjaaz simpelweg in het niets op zouden gaan.